

**Ορόσημα Μαιευτικής
& Γυναικολογίας****Πρωτοπόροι στην ολική υστερεκτομία****Σέργιος Ι. Μανταλενάκης**

Από τα παλιότερα χρόνια αναφέρονται ακρωτηριασμοί του τραχήλου με επιτυχία κυρίως σε περιπτώσεις ολικής πρόπτωσης της μήτρας. Ο πρώτος ιστορικά που αναφέρει τον ακρωτηριασμό της μήτρας, με διατομή του τραχήλου, είναι ο Σωρανός ο Εφέσιος, τον 2ο αιώνα μ.Χ. για την αντιμετώπιση της πρόπτωσης της μήτρας και της κακοήθους νεοπλασίας, δηλαδή του καρκίνου του τραχήλου της μήτρας.⁽¹⁾ Ιστορικά, η πρώτη περίπτωση κολπικής ολικής υστερεκτομίας πραγματοποιήθηκε τον Απρίλιο του 1812. Ο Ιταλός χειρουργός Palletta διεξήγαγε τυχαία ολική εξαίρεση της μήτρας που βρισκόταν σε πρόπτωση, αντί για τον υψηλό ακρωτηριασμό του τραχήλου που είχε προγραμματίσει. Η γυναίκα απεβίωσε μετά από 3 ημέρες.

Ο Conrad Langenbeck ήταν ο πρώτος που εκτέλεσε με επιτυχία την πρώτη προγραμματισμένη κολπική ολική υστερεκτομία το 1813, σε μία πολύτοκο ηλικίας 50 ετών. Ο τράχηλος εμφάνιζε εξελκώσεις, πιθανόν καρκινικής αιτιολογίας. Η εγχείρηση έγινε χωρίς αναισθησία και με τον βοηθό του ιατρού ασθενή από ποδάγρα, και έτσι ο χειρουργός με το ένα χέρι σταματούσε την αιμορραγία και με το άλλο έβαζε τις απολινώσεις στα αγγεία με τη βοήθεια των δοντιών του. Το χειρουργικό παρασκεύασμα μετά την εγχείρηση χάθηκε και ο βοηθός σε λίγο χρονικό διάστημα πέθανε, και δεν υπήρξε επιβεβαίωση της ολικής υστερεκτομίας. Τελικά η ολική εξαίρεση της μήτρας επιβεβαιώθηκε 26 χρόνια αργότερα με τη νεκροτομία της γυναίκας, η οποία πέθανε από φυσικά αίτια.

Ο Langenbeck δημοσίευσε την περίπτωσή του 4 χρόνια αργότερα, το 1817, "Geschichte einer von mir Glücklich Vernichteten der ganzen Gebärmutter", «Εξιστόρηση μίας αφαίρεσης ολόκληρης μήτρας από εμένα με επιτυχή έκβαση».⁽²⁾ Ο Conrad Johan Martin Langenbeck (1776-1851) διετέλεσε καθηγητής στο πανεπιστήμιο της Göttingen και επικεφαλής χειρουργός του στρατού του κράτους του Ανόβερου (εικόνα 1). Ο Langenbeck θεωρείται ως ένας από τους πιο ολοκληρωμένους χειρουργούς της εποχής του, με πλούσια χειρουργική δράση και με αξιόλογη προσφορά στη Γυναικολογία.

Ο Charles Clay από το Manchester της Αγγλίας είχε ήδη πραγματοποιήσει με επιτυχία τέσσερις ωοθηκεκτομές, και στις 17 Νοεμβρίου του 1843 προχώρησε για να εκτελέσει και την πέμπτη. Μετά τη διάνοιξη των κοιλιακών τοιχωμάτων διαπίστωσε ότι επρόκειτο για μια μεγάλη ινομυωματώδη μήτρα, αντί για τον ωοθηκικό όγκο που περίμενε. Μέσα σε μεγάλη αιμορραγία εκτελεί την πρώτη ολική υστερεκτομία, αλλά η ασθενής καταλήγει λίγη ώρα μετά την εγχείρηση. Λίγες ημέρες αργότερα ένας άλλος χειρουργός, ο A.M. Heath, επίσης στην πόλη του Manchester, επιχειρεί την ίδια εγχείρηση

Αλληλογραφία:
Σ.Ι. Μανταλενάκης
Μητροπόλεως 38
546 23 Θεσσαλονίκη
Τηλ./Fax: 2310 231433
E-mail: sergmant@otenet.gr
Κατατέθηκε: 18/01/2006
Εγκρίθηκε: 25/03/2006

Εικόνα 1. Conrad Johan Martin Langenbeck (1776-1851).

Εικόνα 2. Charles Clay (1801-1893).

Εικόνα 3. Spencer Wells (1818-1897).

με το ίδιο ατυχές αποτέλεσμα. Μετά από έναν χρόνο ο Clay προσπαθεί και πάλι να εκτελέσει ολική υστερεκτομία σε ένα τεράστιο ινομύωμα βάρους εννέα χιλιογράμμων. Η επιτυχία ήταν πρόσκαιρη. Η ασθενής πεθαίνει μετά από δεκαπέντε ημέρες. Δέκα χρόνια αργότερα ένας άλλος χειρουργός, αυτή τη φορά στις ΗΠΑ, ο Walter Burnham (1808-1883) στο Lowell της Massachusetts, τον Ιούνιο του 1853 ξεκινά μια εγχείρηση για την εξαίρεση ωοθηκικού όγκου χορηγώντας νάρκωση με αιθέρα και τελικά καταλήγει σε ολική υστερεκτομία. Η ασθενής επιζεί, ως εκ θαύματος, αλλά ο ίδιος είχε σοκαρισθεί τόσο από την εγχείρηση, ώστε δηλώνει ότι δεν θα επιχειρήσει και πάλι μια παρόμοια επέμβαση.

Η πρώτη επιτυχημένη προγραμματισμένη υφολική κοιλιακή υστερεκτομία με τα εξαρτήματα διεξάγεται στο Lowell της Massachusetts την 1 Σεπτεμβρίου του 1853 από τον Gilman Kimball, «Successful case of extirpation of the uterus», «Επιτυχής περίπτωση εξαίρεσης μήτρας».⁽³⁾ Ο Clay περιμένει άλλα δεκαεννέα χρόνια μετά από την ατυχή πρώτη απόπειρα. Τελικά στις 2 Ιανουαρίου του 1863 πραγματοποιεί την πρώτη επιτυχή προγραμματισμένη υφολική κοιλιακή υστερεκτομία με τα εξαρτήματα στην Ευρώπη. Την δημοσιεύει μαζί με πολλές άλλες περιπτώσεις εξαίρεσης ωοθηκικών όγκων που είχε εκτελέσει κατά τα προηγούμενα χρόνια με τίτλο: «Observations on ovariectomy statistical and practical. Also a successful case of entire removal of the uterus and its appendages» «Παρατηρήσεις πάνω στην ωοθηκτομία στατιστικές και πρακτικές. Επίσης μια περίπτωση πλήρους αφαίρεσης της μήτρας και των εξαρτημάτων

της».⁽⁴⁾ Όμως, όπως ήδη προαναφέρθηκε, το προβάδισμα της πρώτης κοιλιακής ολικής υστερεκτομίας το είχαν πάρει οι Αμερικανοί από το 1853. Την εποχή εκείνη με την αναισθησία, την ασηψία και την αντισηψία τα πράγματα άρχισαν να βελτιώνονται και ουσιαστικά να μπαίνουν οι βάσεις της σύγχρονης χειρουργικής.

Ο Charles Clay (1801-1893) (εικόνα 2) γεννήθηκε στο Bredbury της Αγγλίας. Σπούδασε τέσσερα χρόνια και αφού άσκησε το ιατρικό επάγγελμα στην επαρχία, το 1840 εγκαταστάθηκε στο Manchester. Τον Σεπτέμβριο του 1842 πραγματοποίησε την πρώτη ωοθηκτομία στην Αγγλία και στη συνέχεια εκατοντάδες άλλες, με τη μικρότερη θνησιμότητα για την εποχή εκείνη, όπως αναγράφεται στη δημοσιευμένη του εργασία του 1863.

Ο γνωστός Άγγλος χειρουργός και γυναικολόγος Spencer Wells (1818-1897) (εικόνα 3) προσπάθησε να υποκαταστήσει τον Clay στην πρωτοκαθεδρία των ωοθηκικών, αλλά και γενικότερα των γυναικολογικών επεμβάσεων. Εδώ θα έπρεπε να αναφερθεί ότι ο Clay ήταν εκείνος που επέδειξε την τεχνική του, της ωοθηκτομίας, στον Wells. Κάτω από συνθήκες επαγγελματικής αντιζηλίας οι δύο άνδρες βρέθηκαν σε οξεία διαμάχη, που κράτησε πολλά χρόνια. Ο Clay το 1848 υπήρξε ο εκδότης του πρώτου αγγλόφωνου ιατρικού μαιευτικού και γυναικολογικού χειρουργικού περιοδικού τού: «British Record of Obstetrics and Surgery», το οποίο αναδείκνυε τον ξεχωριστό ρόλο της Γυναικολογίας.

Στις 30 Ιανουαρίου του 1878 εμφανίζεται ένα εντυπωσιακό επίτευγμα με την εκτέλεση εγχείρησης για τον καρκίνο του τραχήλου της μήτρας από τον Γερμανό

Wilhelm Alexander Freund (1833-1917), (εικόνα 4), ο οποίος δεν εκτέλεσε την απλή υστερεκτομία, αλλά τη ριζική εξαίρεση της μήτρας με λεμφαδενικό καθαρισμό, που μπορεί να θεωρηθεί ότι πλησιάζει στα σημερινά δεδομένα ριζικότητας. Ο τίτλος της δημοσίευσης του Freund ήταν: “Eine neue Methode der Exstirpation des ganzen Uterus”, «Μια νέα μέθοδος για την εξαίρεση της καρκινωματώδους μήτρας».⁽⁵⁾ Η περιγραφή αυτή της εγχείρησης αποτελεί τον πρόδρομο των ριζικών υστερεκτομιών με λεμφαδενικό καθαρισμό, τον οποίο καθιέρωσαν στη συνέχεια ο Αμερικανός Clark και ο Γερμανός Wertheim μεταξύ των ετών 1895 και 1909.

Περισσότερο από έναν αιώνα η ολική υστερεκτομία με τις όποιες βελτιώσεις ή παραλλαγές της αποτέλεσε την κυρίαρχη γυναικολογική εγχείρηση, με κορυφαία ένδειξη την εξαίρεση της ινομυωματώδους μήτρας. Η σωστή εφαρμογή της και η υποδειγματική της εκτέλεση ανέδειξε γενεές γυναικολόγων, ενώ αντίθετα ιατρικά λάθη και παραλείψεις κατά την εγχείρηση, όπως οι μη ασφαλείς απολινώσεις και ο τραυματισμός ή η σύλληψη του ουρητήρα, προκάλεσαν σοβαρά νομικά προβλήματα και απαξίωση του χειρουργού.

Στο τέλος του 20ου αιώνα η λαπαροσκοπική χειρουργική διεκδίκησε και την ολική υστερεκτομία από την κλασική γυναικολογική χειρουργική. Γεγονός είναι ότι με την πάροδο του χρόνου η νέα τεχνική κερδίζει συνεχώς έδαφος και τείνει να υποκαταστήσει την κλασική επέμβαση, η οποία εφαρμόζεται και βελτιώνεται περισσότερο από 150 χρόνια. Πιθανόν μελλοντικά με τις παρατηρήσεις και τα συμπεράσματα που θα εξαχθούν από τη λαπαροσκοπική ολική υστερεκτομία να υπάρξει συγκρασμός των πλεονεκτημάτων των τεχνικών, της παλιάς και της καινούργιας, για το καλό της ασθενούς.

Summary

Mantalenakis S.I.

Pioneers in total hysterectomy

Helen Obstet Gynecol 18(2):95-97, 2006

Early surgical attempts to deal with uterine prolapse and cervical cancer were limited to amputation of the cervix and part of the lower segment of the uterus. In April 1812 the Italian surgeon Paletta inadvertently performed a vaginal hysterectomy while planning only a high cervical amputation. The patient died three days later. In 1813 Conrad Johan Martin Langenbeck (1776-1851) carried out the first planned and successful vaginal hysterectomy. Langenbeck was professor of anatomy and surgery in Göttingen and surgeon-general

Εικόνα 4. Wilhelm Alexander Freund (1833-1917).

of the Hanoverian Army. Charles Clay (1801-1893) of Manchester performed in 1843 the first abdominal total hysterectomy in the midst of a great haemorrhage. The patient died shortly after the operation. One year later Clay had a short-term success with a total hysterectomy and bilateral salpingo-oophorectomy for uterine fibroids. The patient died 15 days after the operation. The first successful case of extirpation of the uterus was reported in Lowell of Massachusetts the 1st September 1853 by Gilman Kimball. Charles Clay 10 years later in 1853, 19 years since his last attempt, succeeded the first successful hysterectomy in Europe. The German Wilhelm Alexander Freund (1833-1917) in 1878 presented the first radical hysterectomy. For more 150 years total hysterectomy was the main operation of gynaecological surgery. Recently the laparoscopic hysterectomy is substituting successfully the classical technique.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Μανταλενάκης ΣΙ. Ορόσημα Μαιευτικής & Γυναικολογίας 2005; 81-82.
2. Langenbeck CJM. Geschichte einer von mir Glücklich Vernichteten der ganzen Gebärmutter. Biblioth Chir Ophth Hanover 1817; 1:557.
3. Kimball G. Successful case of extirpation of the uterus. Boston Med Surg J 1855; 52:249-255.
4. Clay C. Observations on ovariectomy statistical and practical. Also a successful case of entire removal of the uterus and its appendages. Trans Obstet Soc Lond 1863; 5:5874.
5. Freund WA. Eine neue Methode der Exstirpation des ganzen Uterus 1878:Samml Klein Vortr 133(41):911-924.